

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl: 17 Sayı: 48 Aralık 2024

Yayın Geliş Tarihi: 02.09.2024 Yayına Kabul Tarihi: 30.12.2024

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1542332>

Makale Türü: Teorik Makale/ Theoretical Article

Atıf/Citation: Solmaz, S. (2024). Amerikan Sosyolojisinin Gelişimi ve Genel Hatlarıyla Sembolik Etkileşimcilik. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 760-795.

AMERİKAN SOSYOLOJİSİNİN GELİŞİMİ VE GENEL HATLARIYLA SEMBOLİK ETKİLEŞİMCİLİK

Mustafa SOLMAZ*

Öz

Çalışmanın amacı, Avrupa Sosyolojisini ve Amerikan Sosyolojisini gelişim süreçleri bakımından ele almak ve Sembolik Etkileşim kuramını genel hatlarıyla ortaya koymaktır. Bunun için öncelikle Avrupa Sosyolojisine ve onun önde gelen temsilcilerinin görüşlerine değinilmiştir. Sonra Amerikan Sosyolojisinin nasıl ortaya çıktığına yer verilmiştir. Daha sonra ise Meadci ve Blumerci Sembolik etkileşim kuramları temel nitelikleri bakımından incelenmiştir. Yöntem olarak literatür taramasına müracaat edilmiştir ve konuyla ilişkili kitaplara, makalelere vb.'lerine yer verilmiştir. Sonuç olarak sembolik etkileşimin kaynağı Mead olsa da onun tam teşekküllü bir biçimde ortaya konulmasının Blumer ile birlikte olduğu anlaşılmıştır. Sembolik etkileşimde bireye ve onun eylemlerine, diğer bireylerin davranışlarıyla etkileşimine ağırlık verildiği ancak toplum, grup gibi kolektif olguların ihmal edildiği anlaşılmıştır. Sembolik etkileşimde toplum, grup gibi kolektif olguların soyut değil somut olarak izah edildiği ve bireylerin eylemlerine bağlı olarak temellendirildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Sosyolojisi, Amerikan Sosyolojisi, Mead, Blumer, Sembolik Etkileşim.*

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü,
amustimi@gmail.com, Malatya/Türkiye.

THE DEVELOPMENT OF AMERICAN SOCIOLOGY AND SYMBOLIC INTERACTIONISM IN GENERAL TERMS

Abstract

The aim of the study is to discuss European and American Sociology in terms of their developmental processes and to present the Symbolic Interaction theory in general terms. For this purpose, firstly, European Sociology and the views of its leading representatives are mentioned. Then the emergence of American Sociology is given. Then, Meadian and Blumerian Symbolic interaction theories are analysed in terms of their basic characteristics. As a method, literature review has been used and books, articles etc. related to the subject have been included. As a result, it has been understood that although Mead is the source of symbolic interaction, it was Blumer who put it forward in a full-fledged manner. It is understood that in symbolic interaction, emphasis is placed on the individual and his/her actions and interaction with the behaviours of other individuals, but collective phenomena such as society and groups are neglected. It has been observed that collective phenomena such as society and groups are explained concretely rather than abstractly and are based on the actions of individuals.

Keywords: *European Sociology, American Sociology, Mead, Blumer, Symbolic Interaction..*

1. GİRİŞ

Her şeyde olduğu gibi sosyolojide de sosyal gerçeğin kuramsallaştırılması tek bir biçimde olmamıştır. Birçok sosyolog veya düşünür sosyal gerçekliği farklı şekilde izah etmiş, farklı sosyal teoriler geliştirmiştir. Avrupalı Sosyologlar genel olarak tarih ve yapı eksenli teoriler üretmişler, Amerikalı sosyologlar ise daha çok eşzamanlı ve birey merkezli kuramlar geliştirmişlerdir.

Her ne kadar böyle olsa da her ikisi de birbirinden etkilenmiştir. Erken dönemlerde belirleyici olan Avrupa Sosyolojisi iken; 1950'lerden itibaren Amerika'nın dünya ekonomi politikasında artan önemiyle sosyoloji yapma tarzı da egemen olmaya başlamıştır (Nollmann ve Strasser, 2019: 86). Avrupa'dan,

Asya'ya, Anadolu'ya kadar hakim sosyal paradigma biçimi, Amerikan Sosyolojisine doğru evrilmiştir.

Meiji Restorasyonundan itibaren modernleşmeye ve Batı kültürüyle bir araya gelmeye çalışan Japonya'nın sosyolojisi de Avrupa ağırlıklı olarak ortaya çıkmıştır. Erken dönemlerinde Spencer'ın eserlerinin çevrildiği Japon Sosyolojisi, daha sonra Alman Sosyoloji geleneği etkisinde kalmıştır. Çin ise Avrupa merkezli olmaktan ziyade Amerikan tarzında bir sosyolojinin gelişimine sahip olmuştur, ta ki Maocu komünist devrime kadar (Usui, 2007: 60-63). Çin'de Mao'nun ölümünden itibaren aşama aşama tekrar Amerikan Sosyolojisine doğru bir evrim gerçekleşirken; 1920'lere kadar Alman Sosyolojisi etkisinde kalan Japonya II. Dünya Savaşı sonuna ve 50'lere kadar daha milliyetçi, kendi içine kapalı bir sosyoloji yapma tarzı ortaya koymuştur. Ancak 50'lerden itibaren Japonya da Amerikan Sosyolojisi etkisi altına girmiştir.

Amerikan sosyolojisini ülkemizde temsil etmeyi amaçlayan sosyoloji anlayışı ise 1939 yılı sonlarında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde oluşmaya başlamıştır. Bu anlayış Niyazi Berkes, Behice Boran, Mediha Berkes ve Muzaffer Şerif (Başoğlu) tarafından temsil edilmiştir (Kaçmazoğlu, 2012: 58; Ünal, 2008: 140). Bu isimler uygulamalı köy sosyolojisi araştırmalarını ve istatistik, korelasyon, mülakat, arşiv-kayıt taraması gibi çeşitli araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı, teori ve pratik bilgisinin harmanlandığı ilk sosyolojik çalışmaları yapmışlardır (Şahin, 2017: 14-15). Bahsedilen tekniklere ve yöntemlere bağlı olarak köyün yapısı, köyün maddi temelleri ve ekonomik yaşamı, nüfusu ve teknolojisi, bağımsız değişkenler olarak ele alınmış ve toplumsal yapıyla bağlantıları kurulmuştur. Bu doğrultuda İbrahim Yasa tren yolları ve köydeki toplumsal değişme arasındaki ilişkiyi incelemiş, B. Boran dağ ve ova köylerinin toplumsal yapılarını karşılaştırmalı olarak ele almaya yönelmiştir (Ünal, 2008: 142). Behice Boran Manisa çevresinde yaptığı köy

araştırmalarında, büyük yolların üzerinde veya yakınında bulunan sekiz köy ile yolsuz, sapa ve dağlık bölgelerden seçtiği beş köyün toplumsal değişme eğilimlerinin boyutlarını belirlemeye çalışmış; bu bağlamda, örneklemini dağ ve ova köyü ayırımına göre seçmiştir (Kaçmazoğlu, 2010: 126-127; Kaçmazoğlu, 2012: 59).

Ankara'daki sosyoloji bölümü her ne kadar yöntemsel olarak Amerikan sosyoloji yöntemlerini içerse ve onlara benzer biçimde hareket etse de; zaman geçtikçe daha çatışmacı bir bakış açısına sahip olmuş ve bu durum, onların konumlarının sorgulanmasına yol açmıştır. DTCF Sosyoloji bölümü 6-7 yıllık bir çalışma döneminden sonra 1946 yılında kovuşturulmaya uğramış ve 1948'de mahkeme kararıyla öğretim üyeleri görevlerinden uzaklaştırılmışlardır (Ünal, 2008: 140). İlgili hocalar, 1945'ten sonra oluşan Soğuk Savaş Dönemi'nin, iki kutuplu dünyanın Türkiye'deki kurbanları olmuşlardır. Üstelik onlar hiçbir zaman SSCB yanlısı görüşlerin ve çıkarların savunucusu olmayan kurbanlardır. Amerikan sosyolojisinin Türkiye'deki öncüleri, temsilcileri olsalar bile bu durumdan kurtulamamışlardır (Kaçmazoğlu, 2012: 53).

50'ler, dünya ekonomi politiğinde hakim olmaya başlayan ABD'nin bilimsel teorilerinin ve metodlarının dünyada belirleyici hale gelmeye başladığı yıllardır ve bunun da önde gelen temsilciliğini Parsons yapmaktadır. Yapısal işlevselcilik egemen bir teori biçimi olarak dünyaya dayatılmaktadır. Fakat onun çatışmayı ihmal etmesi veya ona yeterince yer vermemesi, bireyi ve onun dönüştürücülüğünü görmezden gelmesi, bütünleşmeyi ve uyumu önplana çıkarması birçok kuramcı tarafından eleştirilmesine neden de olmuştur.

Temel olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde işlevselcilik, "uluslararası komünizm tehdidine" karşı toplumu korumak ve ekonomiyi düzenlemek için Refah Devleti'ne açık bir destek vermiştir. Bu, işlevselciliğin hükümet ve devlet kavramını temelinden değiştirmesini

gerektirmiştir. Bu doksan derece dönüş aynı zamanda işlevselcilikte uzun süredir yerleşik olan bir başka unsur tarafından mümkün kılınmıştır. Kendi altyapısı içinde derinlerde bir yerlerde işlevselcilik, pozitivism gibi “güçlere” saygı ve uyum göstermek, ideolojik ve sosyal karakteri ne olursa olsun devlet gücüne uyum sağlamak için daimi bir muhafazakâr eğilime sahip olmuştur (Gouldner, 2015: 456-457).

Amerikan sosyolojisi Gouldner ve Mills gibi birkaç radikal sosyolog üretmişse de bunlar, siyaseten liberal ve reformist, bilimsel yönelim açısından ise ampirik ve uygulamalı kalan 1950’ler ve 1960’lardaki ana akım Amerikan sosyolojisinde bir nebze marjinal hale gelmişlerdi. Ana akım Amerikan sosyolojisinin uygulamalı geleneğinin dışında kalan Amerikan sosyologlarının çoğu ise gerçekte ya Hans Gerth ve Leo Lowenthal gibi Avrupalı sürgünler ya da Dennis Wrong gibi Kanadalılardı (Turner, 2014: 91). C. Wright Mills, 1959’da Parsons’a saldırdı ve diğer başlıca eleştiriler ise David Lockwood, Alvin Gouldner ve Irving Horowitz tarafından ortaya konuldu. 1950’lerde bu saldırılar "gerilla akını"nın daha büyük bir şey olarak görüldü ve böylelikle 1960'larda yapısal işlevselciliğin hakimiyeti tehlikeye girdi (Ritzer, 2012: 74).

Parsons’a eleştiriler yöneltten ve yapısal işlevciliğin tezlerine karşı çıkan bir diğer isim ise Blumer ve onun sembolik etkileşim kuramıydı. Blumer yapısal işlevselciliğe karşı çıkıyordu çünkü egemen bir bakış açısı olan yapısal işlevselciliğin; belirli bir toplumsal örgütlenmeye dahil olan katılımcıları, sistemin kendisinin mekanizmalarının veya güçlerinin dışavurumunun salt bir aracı olarak gördüğünü düşünüyordu (Blumer, 1986: 57-58). Böylelikle yapısal işlevselcilik toplumsal katılımcıları aktif ve etkin varlıklar olarak görmemekte, onları yalnızca egemen olan sistemin işleyişindeki araçlar olarak değerlendirmektedir. Buna karşı çıkan Blumer, bireylerin ve onların eylemlerinin daha aktif olduğu bir teori

geliştirmek için çabalar. Ancak bu arada da toplumu, toplumsal grupları ve yapıyı da ihmal etmemeye özen gösterir.

Bizim amacımız da alışıldık düşünme biçimlerinden farklı olarak sembolik etkileşimciliğin bir yandan eyleme ve etkileşime ağırlık verdiğini diğer yandan da kolektif olguları ihmal etmediğini göstermektir. Bunun için de öncelikle Avrupa ve Amerikan Sosyolojilerinin gelişimine yer verilecektir. Sonra da sembolik etkileşimciliğin ana tezleri analiz edilecek ve kolektif olguları nasıl ihmal etmedikleri gösterilmeye çalışılacaktır.

2. AVRUPA SOSYOLOJİSİ VE GENEL SEYRİ

Sosyolojinin kurucu ismi olan Comte, tarihi her ne kadar bilim olarak görmese de tarihsel bir bakış açısıyla toplumların teolojik, metafiziksel aşamalardan geçtiğini ve pozitivist aşamaya ulaştıklarını ileri sürmüştür (Comte, 2001: 33). *Toplumsal dinamikte* bunlara değinen Comte, *toplumsal statikte* ise bütünün parçadan daha büyük olduğunu ve her parçanın bir işlevi yerine getirdiğini söyleyerek yapısalcılığın ve hatta işlevselciliğin öncülüğünü yapmıştır (Ritzer, 2011: 111-112; Aron, 2010: 79-80). Dahası bireyi bir soyutlama olarak görmüştür. Bireyin değil, ailenin toplumun temel bileşeni olduğunu ileri sürmüştür.

Comte'dan etkilenen ve Fransız sosyal teorisinin önde gelen isimlerinden biri olan Durkheim, toplumların *mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya* geçtiklerini belirtmiştir. Toplumlar başlangıçta her bir parçanın diğerine benzediği ve benzer işlevleri yerine getirdiği bileşenlerden oluşur. Bundan dolayı onlardan herhangi birisinin eksilmesi durumunda bütünlük bozulmaz (Durkheim, 2006: 220). Fakat zamanla, artan bireyselleşme ve farklılaşmayla bu dayanışmanın önemi azalmakta ve toplumu bir araya getirecek yeni bir dayanışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bireyselleşmenin ve farklılaşmanın arttığı

modern toplumlarda bütünleşmeyi sağlayacak, farklılıkları bir araya getirebilecek, onların her birinin uyum içerisinde işleyebileceği dayanışma ise *organiktir* (Durkheim, 2006: 221). Tarihsel bir bakış açısının ürünü olarak görülebilecek bu analizler, bazıları tarafından eleştirilebilir. Mekanik ve organik dayanışmalardan bahseden Durkheim acaba gerçekte tarihi bir bilim olarak görmekte midir? Yoksa buradaki yapılan çıkarım, bir zorlama mıdır? Durkheim'ın tarih bilimiyle ve tarihle ilişkili olarak iki tür açıklamasının olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*'nda tarihin oldukça özele indiğini, genele hiç önem vermediğini ve böylelikle sosyoloji için uygun bir yöntem olmadığını savunan Durkheim (Durkheim, 2013: 108-109) diğer çalışmalarında da aynı bakış açısını sürdürmüş müdür? Durkheim'ın tarihe yönelik tutumunun zamanla değiştiğini, aynı kalmadığını söyleyebiliriz. Artık Durkheim, tarihi, sadece özele odaklanan değil ama aynı zamanda genele de önem veren bir bilim olarak görmeye başlamaktadır (Durkheim, 2002: 228; Durkheim, 2011: 14, 133-134).

Durkheim'ın tarihle ilgili görüşleri zamanla değişmesine rağmen, onun sosyoloji yapma biçimi ve sosyolojinin ağırlık vermesi gereken konular noktasındaki tutumu büyük oranda korunmuştur, değişmemiştir. Yazın hayatı boyunca bireye daha az önem vermiş ve yapıya daha çok odaklanmıştır. Ona göre toplumsal olgunun üç temel özelliği vardır. Bunlardan ilki toplumun parçalarına indirgenememesi, ikincisi parçalarından daha büyük ve fazla bir şey olması, üçüncüsü ise parçalar üzerinde zorlama gücünün bulunmasıdır (Durkheim, 2013: 37-38). Durkheim'ın yapmış olduğu çalışmalar da büyük oranda toplum, toplumsal yapı ve kurumlar üzerine olmuştur (Durkheim, 2011: 308). Bireysel bilinçten ziyade kolektif bilince önem vermiştir. Toplumsallaşmanın zayıflaması ve intiharlar arasında bağlantı kurmuştur. Din ve ekonomi kurumu gibi yapılar üzerine yoğunlaşmıştır.

Tarihi sosyal teorisinde bariz biçimde kullanan Avrupalı düşünürlerin başında ise hiç kuşkusuz Marx gelir. Tarihi, Hegel'in idealist tininin yolculuğunu tersine çevirmekle başlatan ve bilinçlerin birbirinin yerini alması yerine toplumların, toplumsal formasyonların birbirlerini alması biçiminde tasarlayan Marx, tarihteki bütün değişimleri açıklayan belirleyici neden olarak üretim tarzı üzerine yoğunlaşmıştır (Marx, 2004: 293-295). Üretim tarzı, üretici güçler (toprak, emek ve sermaye) ve üretim ilişkilerinden (kapitalist ve proleter arasındaki ilişkiler daha doğru deyişle mücadeleler, çatışmalar) oluşur. Üretim tarzı, üretici güçlerin gelişmişlik düzeyindeki üretim ilişkilerinin belirleyiciliğidir. Üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi yel değirmeni ise feodal bey ile serf arasındaki mücadele, üretici güçlerin düzeyi fabrika ise kapitalist ile proleter arasındaki mücadele, tarihsel ve toplumsal bütün değişimlerin açıklayıcısıdır (Althusser, 2005: 44-45).

Tarihe bariz biçimde yer veren Marx, analizinde de bireye değil, sınıfa önem verir. Bireye ve onun yapıp ettiklerine ağırlık vermek yerine gruba, sınıfa ve onun mücadelelerine merkezi bir yer verir (Marx ve Engels, 1995: 75). Marx'ın sosyal teorisinde belirleyici olan şey, üretim ilişkilerinde karşılaşmış olduğumuz sınıf savaşımıdır. Tarih de Marx'a göre sınıf savaşımının tarihidir.

Marx'ın burjuva bireyseliğinin merkezinde yer alan bilinci geri plana, realiteyi ise birinci plana koyması (Marx, 1970: 23-24; Marx, 2006: 81) da onun yapı eksenli bir teori ortaya koyduğunun göstergesidir. Bilinç, tin vb. şeyler en temelde insanın gerçeği bildiğini, bilebileceğini ifade ederler. Oysa Marx bunu tersine çevirir ve gerçeğin bilindiğini belirtir (Althusser, 2004: 41-42). Önce bilinç sonra gerçeklik değil, önce gerçeklik sonra bilinç gelir.

Tarihe yer veren ancak bireyi ihmal etmeyen ise Weber'dir. Weber, Avrupa düşüncesi içerisinde, çok yönlü ve özgün bir sosyoloji anlayışı ortaya koymuştur. Tarih ile sosyolojiyi bir araya getirmeye uğraşmıştır (Weber, 2012a: 60, 92; Aron,

2010: 362-364; Ritzer, 2011: 223). Eserlerinin her yerine tarih nüfuz etmiştir. Dahası dünyanın önde gelen medeniyetlerini ve toplumlarını tarihsel geçmişleriyle birlikte karşılaştırma gibi büyük bir cesaret örneği de göstermiştir (Weber, 2010: 132; Weber, 2012b: 677, 694).

Tarihe büyük bir önem veren Avrupalı bu sosyoloğumuz, kendinden öncekilerinden veya çağdaşlarından farklı olarak yapıya değil, bireye ve onun eylemlerine ağırlık vermiştir. Böylelikle Avrupa sosyolojisinde önemli bir dönüşüme yol açmıştır. Çünkü tıpkı diğer Avrupalı sosyologlar gibi tarihe önemli bir yer vermiştir ancak onlardan farklı olarak yapıya değil, bireye ve onun faaliyetleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Weber'in sosyoloji yapma biçimini çağdaşı Simmel'de de görmek mümkündür. Simmel de tıpkı Weber gibi geniş ölçekli yapılara odaklanmak yerine bireye ve onun etkileşimlerine önem verir (Ritzer, 2012: 36). Simmel'in sosyolojiyi yapma biçimi en temelde bireylere ve onların arasındaki etkileşimlere bağlıdır. Bireyler arasındaki etkileşime yaptığı vurguyu, onun toplumu tanımlama biçiminde, kenti ve onun yaşamını izah etmesinde, para konusundaki açıklamalarında, din ve bilgi noktasındaki görüşlerinde takip etmek mümkündür (Simmel, 2013: 85-86; Simmel, 2014: 88, 100-101).

Simmel'i Weber'den ayıran fark ise Weber'de tarihin ve tarihsel yöntemin daha görünür olmasıdır. Söylenmek istenilen, Simmel'in tarihe yer vermediği, tarihi önemsemediği vb. değildir. Sadece Weber'in teorisinde tarihin, Simmel'dekinden daha görünür biçimde yer aldığıdır.

Simmel Avrupalı sosyologlar içerisinde belki de en kritik olanıdır. Kavşak noktasında durmaktadı; bir yanda Avrupa diğer yanda ise Amerika yer almaktadır. Avrupa sosyolojisinden Amerikan sosyolojisine geçişi sağlamaktadır.

Avrupa'nın birikimini, tecrübesini, kendisine özgü sosyolojisiyle Amerika'ya aktarmaktadır (Shills, 2001: 124).

3. AMERİKAN SOSYOLOJİSİ VE MEAD

Amerikan sosyolojisinin kaynağının Simmel ve Almanya olduğunu söylemek doğrudur fakat bu, yeterli değildir (Arlı, 2012: 125-126; Pınarcıoğlu vd., 2010: 88; Önez Çetin, 2017: 297-298). Amerikan sosyolojisinin Almanya dışı kaynakları da vardır ve özellikle İngiliz sosyolojisi, Amerikan sosyolojisini ortaya çıkaran önemli kaynaklardan birisi olmuştur. İngiliz sosyolojisi tarihin yerini inkâr etmemiştir ancak yapıdan ve büyük ölçekli örgütlenmelerden ziyade bireyler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu da onun beslendiği kaynaklarla ilişkilidir çünkü İngiliz sosyolojisi tarihten ziyade ekonomiye, İngiliz ve İskoç iktisadına dayanmıştır. İkinci olarak İngiliz sosyolojisi, toplumsal reformculardan etkilenmiştir. Üçüncü olarak ise toplumsal evrim anlayışına dayanmıştır (Ritzer, 2012: 37; Turner, 2007: 89).

Temelleri Adam Smith 'in eserlerinde bulunan kapitalist toplumun kuramı olan politik ekonomi, emek ve mal piyasasını biçimlendiren bir "görünmez el" olduğu fikrini kabul eder (Smith, 2011: 62). Toplumsal reformculuk ise bireyleri ıslah ederek toplumsal sorunları çözmeye yönelik bir çabayı ifade eder. İngiliz araştırmacılar, şiddet ve devrimi engellemeyi ve sistemde reform yapmayı arzuladılar. Böylece sistem olduğu gibi devam edebilecekti. Spencer ise İngiliz sosyoloji kuramında, özellikle de evrimci kuram içinde baskın bir figürdü (Ritzer, 2012: 38-42). İngiliz geleneğinin Amerika'ya aktarılması, Spencer ve sosyal darwinizm yoluyla olmuştur ve Sumner, Ward gibi isimlerde kendisini göstermiştir. Onlar da liberal bireyseliğin en aşırı formlarını temsil etmişlerdir (Drysdale, 2007: 32).

Amerikan sosyolojisinin Avrupa'dan ama özellikle Almanya'dan bireye önem veren Simmel ile yine bireye ve onun performanslarına önem veren İngiliz geleneğinin Spencerci Darwinizme bağlı olarak oluştuğunu söylemek mümkündür. Buna üçüncü bir neden olarak da Amerika'nın düşünce tarihinde belki de kendine en özgü, hususi özelliği olan pragmatizmi ekleyebiliriz (Shills, 2001: 123; Arlı, 2015: 23; Morva, 2011: 113-114). Böylelikle Alman düşünce geleneğinden Simmel'e, İngiliz düşüncesinden Spencer'a ve Amerikan temalı pragmatizme bağlı olarak Amerikan Sosyolojisi'nin geliştiğini söyleyebiliriz.

İçinde Mead'in de yer alacağı Şikago Sosyoloji Bölümü, 1892 yılında Albion Small tarafından kurulmuştur ve genel olarak dört kuşaktan geçmiştir. 1890'lardan I. Dünya Savaşı'nın sonlarına kadarki olan evre, ilk kuşaktır ve Albion Small, William Thomas, John Dewey, Georg Herbert Mead ile Thorstein Veblen gibi isimlerden oluşur (Solmaz, 2021: 105).

İkinci kuşak 1920 ile 1930 yılları arasında etkin olan Robert Ezra Park ve Ernest Burgess gibi isimleri içerir. Park'ın 1933'te ayrılmasıyla birlikte okulun önemi azalır ve başka okullar, bölümler ön plana çıkmaya başlar. Şikago'nun önemi azalmaya başlarken, Parsons ve Merton gibi isimlerin yetişeceği Harvard ve Columbia'nın sosyolojik teorileri önemli olmaya başlar (Smith, 1988: 3).

Ogburn'un bölüm başkanlığını yaptığı 1936-1951 yıllar arasındaki dönem, üçüncü kuşağın temsilcilerinden oluşur. Üçüncü kuşak genel olarak 1930'lar ile 1950 yıllar arasındaki isimleri içerir. Bu dönemde bir yandan Ogburn'un meslektaşları olarak ikinci kuşaktan Everett Hughes, Samuel Stouffer ve Louis Wirth gibi isimler vardır. Diğer yandan da üçüncü kuşağın öğrencileri olan Franklin Frazier, Paul Cressey, Edward Shills, Howard Becker ve savaş sonrası Amerikan sosyolojisinin iyi bilinen başka isimleri bulunur (Owens, 2012: 266).

Dördüncü kuşak ise iki kola ayrılır. Bunlardan ilki Herbert Blumer'in Şikago Okulu'dur ve kökenleri Mead'e kadar uzanan sembolik etkileşimci kanattır. Diğeri ise Morris Janowitz'in Şikago Okulu'dur ve Janowitz'in yanında Gerald Suttles, William Kornblum, Albert Hunter gibi isimler yer alır (Smith, 1988: 4). Janowitz 1960'larda Chicago'ya tekrar dönmüş ve bazı eski ilgilerin yeniden önem kazanması dahası güçlü bir teorik ampirik araştırma geleneğinin yeniden canlandırılması için uğraşmıştır (Abbott, 1999: 7). Ancak bizi asıl ilgilendiren ilk kanattır, Herbert Blumer ve onun Mead'e kadar uzanan sembolik etkileşimci anlayıştır.

Şikago Okulu'nun ilk kuşağı içerisinde yer alan Mead, bir sosyolog değil daha ziyade bir filozoftur. 1894'te Şikago Üniversitesi'nde felsefe öğretmeye başlar ve 1931 'de ölümüne kadar orada ders verir. Felsefe bölümünde sosyal psikoloji dersleri verir ve sosyolojideki birçok lisansüstü öğrencisi de bu dersleri alır. Onun fikirleri öğrencilerin bazıları üzerinde derin bir etkiye sahip olur. Bu öğrenciler Mead'in fikirlerini, sosyoloji bölümünde Park ve Thomas gibi kimselerden aldıkları fikirlerle birleştirirler. O zamanlar sembolik etkileşimcilik olarak bilinen bir kuram olmamasına karşın bu teori, farklı kaynaklar üzerinden öğrencilere sahip olur. Böylece, sonradan sembolik etkileşimi geliştiren kimseler üzerinde Mead'in derin, kişisel bir etkisi olur (Ritzer, 2012: 61-62).

Mead'in düşüncesinin oluşumunda faydacılık, pragmatizm, davranışçılık ve Darwinizm etkili olur (Turner ve Beeghley, 2012: 294). Fakat bunlardan özellikle iki entelektüel gelenek daha etkili olur. Bunlar pragmatizm ve psikolojik davranışçılıktır. Pragmatizm, kendi içerisinde ikiye ayrılır "felsefi realizm" (Mead ile ilgili) ve "nominalist pragmatizm" (Dewey ve James ile ilişkili). Sembolik etkileşimciliğin gelişiminde Mead etkili olsa da esasında Dewey ve Jamesçi nominalist pragmatizm daha belirleyicidir. Nominalist pragmatizm, makro fenomenler mevcut olsa da onların bireylerin bilinçleri ve davranışları üzerinde

egemen olmadıklarını savunur. Dahası, bireyleri; topluluğun normlarını, rollerini, inançlarını v.b.'ni kişisel çıkarlarına ya da anlık planlarına göre kabul eden, reddeden, değiştiren özgür failer olarak görür. Toplumsal realistlerin odaklandıkları nokta ise toplum ve onun birey ile zihinsel süreçleri nasıl oluşturduğu ve denetlediği üzerinedir. Özgür failer olmayan eyleyenler ve onların bilişleri, davranışları, daha geniş bir yapı olan toplum tarafından denetlenir (Ritzer, 2012: 210). Her ne kadar sembolik etkileşimciliğin oluşumunda Dewey ve James gibi isimlerin nominalist pragmatizmlerinin, Mead'in felsefi/toplumsal realizminden daha etkin bir rol oynadığı görünse de onun bu konudaki çabaları göz ardı edilemez. Çünkü Mead pragmatizm ile sınırlı kalmamış ve onu, davranışçılık ile bir araya getirmeye çalışmıştır.

O dönemlerde bir davranışçı olarak Mead'in karşısında, kendisinin önceden öğrencisi olmuş olan John B. Watson vardır. Watson ve K. W. Buckley gibi radikal davranışçılar bireylerin gözlemlenebilir davranışlarıyla ilgilenirler. Onların odaklandıkları nokta, söz konusu tepkilere veya davranışlara neden olan uyarılar üzerinedir. Bir uyarının uygulandığı zaman ile bir tepkinin ortaya çıktığı zaman arasındaki örtülü zihinsel süreçlere önem vermezler. İşte Mead, uyarıcı ile tepki arasında meydana gelen bu örtülü zihinsel süreçlere ağırlık vermedikleri için davranışçıları eleştirir ve kuramı, uyarıcı ile tepki arasına girecek şeyleri de içerecek biçimde genişletir. Geliştirdiği bu yaklaşımı toplumsal davranışçılık olarak adlandırır ve onu radikal davranışçılıktan ayırır (Mead, 1972: 6; Ritzer, 2012: 211).

Radikal davranışçılık ile Mead'in görüşleri arasında önemli üç temel fark vardır. Bunlardan ilki, Watson'un sadece davranış üzerinde yoğunlaşmasıdır. Mead ise Watson'ın davranış üzerine yoğunlaşmasını ve onu geniş toplumsal bağlamından sökmesini eleştirir. Ona göre davranış, geniş toplumsal dünyanın küçük bir parçasıdır. İkincisi, Watson'ın, zihinsel süreçleri ele alacak biçimde

davranışçılığı genişletmemesidir. Çünkü ona göre özel, içebakış yöntemiyle hayvanların zihinsel deneyimlerini (onların var olduğunu varsayarak) anlamak olanaksızdır ve bu nedenle yapılabilecek/yapılması gereken şey, hayvan davranışının üzerine yoğunlaşmaktır (Ritzer, 2012: 408-409). Üçüncüsü, zihni reddetmesi nedeniyle Watson'ın kukla bir edilgen eyleyen imgesine sahip olduğunu düşünen Mead daha dinamik, devingen, üretici bir eyleyen imgesini geliştirmek için çabalar. Bunu da uyarıcı ile tepki arasına giren örtük zihinsel süreçleri merkeze alarak yapmaya çalışır. Uyarıcı ile tepki arasındaki tepki verme biçimini kararlaştırmasını sağlayan zihinsel yeteneklere insanın sahip olması, bu farkın püf noktası olarak görülür (Ritzer, 2012: 211, 212).

4. MEADCI SEMBOLİK ETKİLEŞİM

Meadci kurama göre etkileşim, en temelde, jestlere ya da sembollere bağlı olarak iki biçimde gerçekleşir. Jestler toplumsal eylem içinde ve daha genel olarak toplumsal süreç içindeki temel mekanizmadır. Jestler, ikinci organizmanın uygun tepkilerine neden olan, spesifik bir uyarıcı olarak birinci organizmanın hareketleridir. Hem hayvanlar hem de insanlar, bir bireyin düşünmeden ve otomatik olarak başka bir bireyin tepkisine neden olması anlamında jestler yapabilirler (Ritzer, 2012: 217-218). Mead, dövüşçülerden birinin "içgüdüsel olarak" ikincinin eylemlerine neden olduğu boks ve eskrim maçlarındaki birçok eylem ve tepkiyi örnek olarak verir. Bu tür bilinç dışı eylemler "anlamı olmayan" jestlerdir. İnsanları farklılaştıran, bir tepki vermeden önce eyleyenin düşünmesini gerektiren jestler ise "anlamı" olanlarıdır ve onların gelişiminde sesli jestler önemlidir ancak tüm sesli jestler de anlamı değildir. Bir köpeğin diğerine havlaması anlamı değildir, insana ait bazı sesli jestler (homurdanma vb.) de anlamı olmayabilir. Sesli jestlerden özellikle de dil, insan yaşamının kendine özgü gelişimini mümkün kılan en önemli etmendir (Ritzer, 2012: 218).

Surat ekşitme gibi fiziksel bir jestte, aynaya bakmadıkça, ne yaptığımızı göremeyiz. Ancak sesli bir jest telaffuz ettiğimizde ötekilerin duyduğu gibi kendimizi duyarız. Sesli jest, dinleyeni etkilemesiyle aynı biçimde konuşanı da etkiler. Diğer yandan fiziksel jestlerde kendimizi durdurmaya muktedir olduğumuzdan çok daha fazla sesli jestlerde kendimizi kontrol edebiliriz. Başka bir ifadeyle sesli jestler üzerinde fiziksel jestlerdekinden çok daha iyi denetim kurarız (Ritzer, 2011: 416; Ritzer, 2012: 218).

Sesli jestleri ötekilerden ayıran en önemli şey, diğer insanlarda da aynı tepkiyi doğurmasıdır. Bir birey tarafından kullanılan sesli jestin bir başka kimsede belirli bir tepkiyi doğurduğu yerde, onu, bu eylemin sembolü olarak adlandırabiliriz. Dil de bu sembollere dayanır ve o, kendisi vasıtasıyla tepkilerin taşındığı bir araçtır, mekanizmadır. Etkili bir iletişim için tepkilerin taşındığı sembollere sahip olunmalıdır. Bundan ötürü dili edinmek oldukça önemlidir çünkü dil, düzenli tepkileri ima eder (Mead, 1972: 268).

Mead, hayvanların kendi duygularını ifade etmeyi üstlendikleri biçimindeki görüşün imkânsız olduğunu düşünür. Onlar bu duyguların ifadesini diğer hayvanların yararı için üstlenmezler. Haklarında söylenebilecek en fazla şey, bu ifadelerin onlarda belirli bir duyguyu, deyim yerindeyse, hayvanların bir anlamda kurtulmak için ihtiyaç duyduğu bir kaçış halini niteleyen duygusal bir tutumu serbest bırakır. Duyguların ifade araçları olarak onlar, daha düşük seviyedeki hayvanlarda da var olamazlar. Onlara, bireylerin zihnindeki bir içeriğin ifade edilmesi noktasından ise hiç yaklaşamaz. Örneğin bir aktör kızgınlığını dışavurmayı üstlenmiş olabilir, bunu da bir yüz ifadesiyle yapabilir ve böylelikle dinleyiciye niyetlendiği duyguyu aktarabilir. Burada duyguların ifade edilmesi amacına hizmet etse de jestlerin, duyguların ifade edilmesinde bir dil olarak ortaya çıktıklarını söyleyemeyiz (Mead, 1972: 16-17).

Hayvanların bütün, insanların ise bazı dışavurumlarının dil oluşturmayacağını düşünen Mead'e göre bunun en iyi örneği, dildeki sembollerdir. Belirli bir toplumun veya topluluğun bütün bireysel üyeleri için aynı anlama sahip olan şeylere, sembol denilir (Mead, 1972: 47). İşte ancak bu sayede bütün toplum veya topluluk, toplumsal etkileşim ve kurumlar mümkün olabilir.

Mead, toplumsal etkileşimi sembollere bağlı olarak gerçekleşen bir etkinlik olarak görür. Çünkü semboller ifade edildiklerinde herkes için aynı anlama gelir ve kişiden kişiye değişmezler. Semboller evrensel ve genel geçerdirler. Peki bunu neye borçludurlar? Hiç kuşkusuz içlerinde taşıdıkları örgütlü tepkilere, tutumlara. İşte tutumların evrensel ve genel olarak taşıdıkları bu tepkiler, bütün insansal etkileşimin özüdür ve bireyler onlara ancak oyun evreleri (play ve game) ile benlik evreleri (I ve me) aracılığıyla ulaşırlar. Tüm bunlarda ortak olarak bulunan, Mead'in sosyoloji yapma biçiminden çıkardığımız şey, düzenli tepkilerdir.

Bireylerin aynı şeyi anladıkları bir etkileşim türünü geliştirmelerinin yolu nedir? Düzenli tepkileri nereden ve nasıl öğrenirler? Bu süreç, hiç kuşkusuz diğerlerinin, genelleştirilmiş ötekinin rolünü üstlenmeyle gerçekleşir (Mead, 1972: xxiv). Bu da "oyun (play)" ve "kurallı oyun (game)" olmak üzere iki aşamada gerçekleşir. İlk aşamada, oyun (play) evresinde bir çocuk anne, öğretmen, polis olabilir. Yani farklı rolleri üstlenebilir. Ancak kurallı bir oyun (game)'da şu önemli farkın ayırımına varırız. Kurallı oyunu oynayan çocuk buna dahil olan başka her kimsenin tutumunu üstlenmek için hazır olmalıdır. Bir basketbol oyununu düşünelim. Bu oyunda çocuğun kendi eylemlerinin her biri onu oynayan ötekilerin eylemince belirlenir. Bu tutumlar onun kendine mahsus yanıtını etkiledikleri müddetçe, onun yaptığı şey, takımdaki başka herkes tarafından kontrol edilir. O zaman aynı sürece dahil olan bu kimselerin tutumunun bir organizasyonu olan bir "öteki"ni edinebiliriz (Mead, 1972: 150-154).

Mead benliğin gelişim evrelerini üç aşamada değerlendirir. Bunlardan ilki oyun (play) aşamasıdır. Bu evrede rol üstlenme kapasitesi sınırlıdır. Bir çocuk yalnızca bir veya iki kişinin bakış açısını üstlenebilir. Anne rolünü oynayabilen çocuk aynı zamanda bebek rolünü de üstlenebilir. Ancak bu evrede çocuk anne ile bebeklik rolleri arasında gidip gelir (Turner vd., 2012: 325). Kurallı oyun (game) evresinde ise birey çok sayıda bireyin rolünü üstlenebilir. Bu tür rol üstlenmenin en prototip biçimi, çocuğun öteki oyuncuların rollerini kabul ettiği, onların nasıl hareket ettiklerini tahmin etmeye çalıştığı ve tepkilerini bu ötekilerin muhtemel eylem doğrultuları boyunca koordine ettiği beyzbol gibi oyunlardır. Ancak benlik şu üçüncü aşama gerçekleşene kadar tamamlanmaz: genelleşmiş öteki'nin rolünü üstlenmek. Genelleşmiş öteki, devam eden bir toplumsal kolektivitenin üyeleri arasındaki bir "tutumlar topluluğu"dur (Turner vd., 2012: 325).

Mead'in kuramı toplumu, topluluğu, kurumları yok saymaz. Bu anlamda bazı kuramcıların eleştirileri aşırıdır. Çünkü Mead, genelleştirilmiş öteki ve semboller konusundaki görüşleri itibariyle topluluğu, toplumu, kurumları kabul eder ve onları kendi yaklaşımına göre temellendirmeye çalışır.

Örgütlü bir topluluk ya da sosyal grup, bu genelleşmiş öteki'dir. Genelleşmiş öteki'nin tavrı, bütün bir topluluğun tutumudur. Dahası örgütlü insan toplumunun kompleks işbirlikleri, etkinlikleri ve kurumsal işleyişleri; onları oluşturan bireylerin, başka bu tür bütün bireylerin genel tutumlarını aldıkları/üstlendikleri sürece mümkündür (Mead, 1972: 154-155). Burada, Mead'in bireye önem verse de toplumu, topluluğu ihmal etmediğini görüyoruz. Topluma, topluluğa, kurumlara da önem verir. Hatta bazen topluma, topluluğa önem vermesi nedeniyle eleştirilir de. Örneğin Mead'e göre tam da bu genelleşmiş öteki formunda sosyal süreçler, bireylerin davranışlarını etkiler. Topluluk bireylerin davranışları üzerinde kontrol uygular. Sosyal süreçler veya topluluk, bireysel düşüncüyü belirleyen bir faktör olarak dahil olur (Mead, 1972:

155-156). Mead'ın yine zihin, benlik gibi şeylerin toplumdaki rolünü ve toplum sayesinde var olduklarını söylemesi onun toplumsal davranışçılığının göstergesi olarak eleştirilir.

Mead genelleşmiş öteki'nin ve diğer insanların rolünü üstlenmeyi benlik olarak görür ve onun iki yönü vardır. Benliğin "ben (I)" yönü failin dinamik, üretken kısmını ifade eder. Kendisine mahsus değiştiriciliği, dönüştürücülüğü içerir. Benliğin ikinci yönü olan "beni (me)" ise benliğin diğer insanlardan etkilenmiş olan tarafını ifade eder (Mead, 1972: xxiv-xxv). Benliğin bu ikinci, diğerlerinden etkilenmiş olan yönü tam da ötekilerin, genelleşmiş öteki'nin rolünü üstlenmeyle ilişkili taraftır. Benliğimizin diğerlerinin rollerini üstlendiği, onlardan etkilendiği toplumsal yöndür.

5. BLUMER VE SEMBOLİK ETKİLEŞİM

5.1. Blumer'in Düşüncesinin Gelişimi ve Sembolik Etkileşim

1893 yılında Şikago Üniversitesi'ne yüksek lisans öğrencisi olarak girmeden önce Blumer, 2 sömerterini Almanya'da filoloji çalışmalarında harcar. Bu dönemlerde aynı zamanda Lazarus ve Steinthal tarafından temsil edilen halk psikolojisi (Volkerpsychologie) ile ilgilenir. Dahası Spencer'ın sosyolojisinden de önemli oranda etkilenir (Blumer, 1979: 103). Diğer yandan bu dönemler, göçün patlama yaptığı yıllardır. Yıllık olarak yarım milyon göçmen Amerika'ya gelmektedir ve bunlar güneyden ya da doğu Avrupa'dan gelenler değildir. Daha büyük gruplar olan Polonyalılar, İtalyanlar ve Yahudiler'dir. Şikago Üniversitesi'ne öğretim üyesi olduğunda diğer derslerin yanında biri göç, diğeri de sosyal tutumlar olmak üzere dersler verir ve Avrupa ile Amerika'daki göçmenleri inceler (Blumer, 1979: 103).

Kendisini derinden etkileyen Mead'ın düşüncesi ile tanışması ise gözetiminde lisansüstü çalışmalarını hazırladığı Ellsworth Faris sayesinde olur. Blumer'in entelektüel olarak borçlu olduğu Faris, Mead'ın derin ve sadık bir öğrencisidir. Ona Mead'ın düşüncesinin temel yapısını aktarmıştır. Blumer bu temel bilgilerle birlikte sonradan Mead'ın gözetimi altında düzenli bir öğrenci olarak incelemeler yapmış ve onun yüksek lisans sınıflarının kimi derslerinde bir dinleyici de olmuştur (Morrione, 2004a: 2-3).

Blumer lisansüstü çalışmalarını yürütürken, birkaç ay, Mead'ın araştırma asistanı olarak hizmet eder. Mead, Blumer'in doktora teziyle ilgilenir ve Blumer, tezinin Mead'le ilgili kısmını ona sunar. Dahası Mead, Ellsworth Faris başkanlığında, doktora sınavına katılır ve Blumer'e sorular da sorar. Mead, Blumer'in sosyal psikoloji konusundaki düşüncelerini bilmektedir ve tıpkı Faris gibi onun bu konudaki düşüncelerini eksik olarak görmemektedir. Ancak Mead hastalık nedeniyle öğretim süreçlerinden geri çekilmek zorunda kalır ve Blumer'den önemli dersi olan "İleri Sosyal Psikoloji" dersini üstlenmesini ister, Blumer de kabul eder. Ona o kadar güvenirlere ki, ne Mead ne de Faris, Blumer'in Mead'ın sosyal psikoloji konusundaki düşüncelerinin yeterli olup-olmadığını denetleme gereği duymazlar (Morrione, 2004b: x-xi).

Blumer'e göre Mead'ın konumu, geleneksel düşünce biçimine aykırıdır. Çünkü sosyal etkileşimi çok önemli görür ve onun ayırt edici ve yüksek önemdeki karakterini dikkatli analizler yoluyla anlamaya çalışır. Blumer, etkileşimin çok önemli olduğunu fakat diğer yaklaşımların, etkileşimi ikinci plana attıklarını belirtir. Onlar, etkileşime salt bir dışavurum aracı veya ortamı olarak bakmışlardır. Etkileşimin başlı başına önemli bir süreç olduğunu görememişlerdir. İşte Blumer, sembolik etkileşimciliğin diğer yaklaşımlardan farklı olarak etkileşime başlı başına bir değer verdiğini ifade etmiştir. Ona göre sosyal etkileşim süreci insanların birliktelikler oluştururlarken, kendileriyle

birlikte getirdikleri belirleyici faktörlerin yalnızca bir uygulanması değildir. Grup yaşamı, sosyal etkileşimden oluşur (Blumer, 2004: 18).

Blumer'e göre Mead'in düşüncesinde bireyin üstlendiği roller; ayrı bireylerin rollerinden ("oyun aşaması"), ayrı örgütlü grupların rolleri vasıtasıyla ("kurallı oyun aşaması"), soyut topluluğun ("genelleşmiş öteki'nin") rollerine kadar sıralanır. Genelleşmiş öteki, zihinsel bir fenomendir. Diğerlerinin paylaştığı tutumun kavranması anlamına gelir ve bu bir nesneye yönelik kavramları, geneli veya özeli aşmayı gerektirir. Bizim için bir nesnenin veya durumun anlamı onun çağrışım yaptığı tepki yoluyla ortaya çıkar ve bu tepki sayesinde onun hakkında bilinç sahibi oluruz. Zamanla ilgili nesnenin veya durumun ötekilerce paylaşılan anlamının da farkına varırız ve böylelikle paylaşılan bu anlamın (evrensel) farkındalığı genelleşmiş öteki olur. Fakat bireylerin farkında oldukları paylaşılan anlamlar (tepkiler veya tutumlar), kavramlar yoksa o zaman genelleşmiş öteki de yoktur. Bu paylaşılan anlamlar da onları gösteren sembolleri kullanan ve anlayan herkes için aynı anlama sahip olmalıdır (Miller, 1980: 129).

5.2. Sembolik Etkileşimin Üç Temel Özelliği

Grup yaşamı insan varlıkları arasındaki etkileşime dayanır ve evde, komşulukta, pazar yerinde, mahkemelerde, kiliselerde, okullarda, parlamentoda, fabrikalarda, iş yerlerinde, bankalarda, mağazalarda, arkadaşlık toplantılarında vb. bütün etkileşimlerde kendisini gösterir. İnsanların birbirlerine yönelik eylemde bulunmaları ve buna tepki vermelerinden oluşur. Grup yaşamı çifte bir sürece, ötekilerine nasıl eylemde bulunacaklarına dair göstergeler üretmeye ve ötekiler tarafından yapılan göstergeleri yorumlamaya dayanır (Blumer, 2004: 23).

Grup yaşamını etkileşime, etkileşimde bireylerin yapmış oldukları göstergelere ve bu göstergelerin yorumlanmasına dayandıran Blumer, sembolik etkileşimin

üç önemli özelliğine değinir. İlki, insan varlıklarının şeylere, onların kendileri için sahip oldukları anlama bağılı olarak eylemde bulunmalarındır. Böylesi şeyler insan varlıklarının kendi dünyalarında farkına varabilecekleri her şeyi –örneğin ağaç ya da sandalye gibi fiziksel nesnelere; bir anne ya da mağaza memuru gibi diğer insan varlıklarını; dost ya da düşman gibi insan varlıklarının kategorilerini; bir okul ya da hükümet gibi kurumları; bireysel bağımsızlık ya da dürüstlük gibi yol gösterici idealleri; birilerinin buyrukları veya istekleri gibi ötekilerinin eylemlerini; gündelik hayatta bireylerin karşılaşması gibi durumları içerir. İkincisi, bu tür şeylerin anlamlarının sosyal etkileşimden gelişmesi veya doğmasıdır. Üçüncüsü ise bu anlamların, kişilerin karşılaşmış oldukları şeylerle baş etme sürecinde kullandıkları yorumlayıcı süreç içerisinde ele alınmaları veya değiştirilmeleridir (Blumer, 1986: 2).

İlki anlamın önemine vurgu yapar, eylemin temeline anlamı yerleştirir. Blumer, anlama yeterince önem verilmediğini düşünür. Çağdaş sosyal bilimler ve psikoloji, anlamı ikinci plana atarlar. İnsan eylemine yol açan faktörler ile bu faktörlerin ürünü olan eylem arasında yalnızca sadece nötr bir bağlantı kurarlar. Sosyal bilimler eyleme yol açan faktörler olarak sosyal konumlara, statü taleplerine, sosyal rollere, kültürel talimatlara, normlara ve değerlere, sosyal baskılara, grup bağlılığı gibi faktörlere dayanırlar. Psikologlar ise eyleme yol açan faktörler olarak uyanarlara, tutumlara, bilinçli ya da bilinçsiz güdülere, çeşitli türden psikolojik girdilere, algılaya ve bilince, çeşitli türdeki bireysel örgütlenmelere yer verirler (Blumer, 1986: 2; Ritzer, 2012: 213). Gerek sosyal bilimlerde gerekse de psikolojide eylemde bulunan insan varlıkları için şeylerin anlamı, onların eylemlerini açıklamak için kullanılan bu faktörler vasıtasıyla görmezden gelinir. Belirli eylem türlerinin onları üreten çeşitli faktörlerin sonucu olduğu söylenirse, insanların eylemde buldukları şeylerin anlamıyla ilgilenme gereksinimleri kalmaz. Yalnızca başlatıcı bu faktörler ya da sonuç olarak ortaya çıkan eylem belirlenir (Blumer, 1986: 2-3). Oysa sembolik etkileşim geri plana

atılmış olan bu anlamı öne çıkarır, ona merkezi bir yer verir. Anlamı kendisine özgü biçimde açıklamaya çalışır. Anlamın kaynağını ve nasıl oluştuğunu belirlemek için uğraşır.

Anlamın nasıl oluştuğuyla ilişkili olarak düşünce tarihinde iki tür yanıt verilmiştir. Bunlardan ilki realizmdir ve anlamın kaynağını dışsal öğelerde bulur. Anlamı, ona sahip olan şeye içkin, o şeyin nesnel yapısının doğal bir parçası olarak bakar. Bir sandalye kendi başına sandalyedir, bir inek inehtir, bir bulut bir buluttur, bir isyan bir isyandır vb. Anlam, ona sahip olan şeyin doğasında bulunan ve onun gözlenmesi yoluyla açığa çıkartılabilen bir şey olarak görülür. İkinci anlayış ise anlamı nesnenin kendisinde değil, o nesneye iliştilen psişik bir ilave olarak görür (Blumer, 1986: 3). Bu psişik ilave, kişinin psişesinin, zihninin ya da psikolojik örgütlenmesinin kurucu unsurlarının bir dışavurumu olarak deneyimlenir. Bu kurucu unsurlar duyumlar, hisler, fikirler, anılar, güdüler ve tutumlar gibi şeylerdir. Bir şeyin anlamı, o şeyin algılanmasıyla bağlantılı olarak devreye sokulan belirli psikolojik unsurların dışavurumundan başka bir şey değildir (Blumer, 1986: 3-4).

Oysa sembolik etkileşimcilik, anlamı, incelenmiş olan bu iki egemen bakış açısının öne sürdüğünden farklı bir kaynağa sahip olarak görür. Anlamı ne anlamlı bir şeyin içkin yapısından doğan, ne de kişideki psikolojik unsurların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir şey olarak görür. Bunun yerine anlamı, insanlar arasındaki etkileşim sürecinde ortaya çıkan bir şey olarak görür (Ritzer ve Stepnisky, 2012: 117). Bir şeyin bir kişi için anlamı, öteki kişilerin bu şeyle ilişkili olarak eyleme biçimlerinden gelişir. Onların eylemleri bu kişiye bu şeyi tanımlamak için iş görür. Bu yüzden sembolik etkileşimcilik anlamı sosyal ürünler olarak, etkileşim halindeyken insanların tanımlayıcı faaliyetlerinde veya onlar vasıtasıyla oluşan üretilen şeyler olarak görür (Blumer, 1986: 4-5).

Anlamın nesnelere kendisinde sahip olunan bir şey olmadığı, nesneye eklenen psikik bir ürün olmadığı fakat diğerlerinin bu nesneye yönelik eylemlerine bağlı olduğu görüşü, sembolik etkileşimin ikinci öncülü böylelikle kendisini göstermiş olur: Anlam, insanların aralarındaki etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan bir şeydir. İşte bu anlayış, sembolik etkileşimi diğer yaklaşımlardan ayırır ve onun kendisine özgü hususiyetini gösterir.

Sembolik etkileşimin üçüncü özelliği ise anlamın; kişilerin etkileşimlerinde, karşılaşılan durumlarla baş edilmesinde kullanılan yorumlama süreci içerisinde ele alınması veya değiştirilmesidir (Ritzer ve Stepnisky, 2012: 117). Üçüncü özellik kendi içerisinde iki önemli boyutu taşır. Bunlardan ilki eylemin, etki ve tepkiye bağlı olarak doğrudan oluşmamasıdır. Mead'in de belirttiğine benzer biçimde Blumer'e de göre eylem, etki ile tepki arasına boşluğun veya gecikmenin girmesine dayanır. Bu gereklidir, şayet bu boşluk veya gecikme girmezse hiçbir özgürlük, ahlak vb. şey olamaz. Bu boşluk veya gecikme yorumlama sürecidir. İkincisi ise anlamın değişmez ve mutlak olmamasıdır. Değiştirilmesidir, dönüştürülmesidir.

5.2.1. Yorumlama

Üçüncü öncül, sembolik etkileşimciliği daha ileri derecede ayırıştırır. Şeylerin anlamı, sosyal etkileşim bağlamında oluşurken ve kişi tarafından bu etkileşimden geliştirilirken; anlamın bir kişi tarafından kullanılmasının, onun salt bir uygulanmasından ibaret olduğunu düşünmek bir hata olur. Bu hata, aksi takdirde sembolik etkileşimci yaklaşımı takip eden çoğu bilim insanının çalışmalarına da zarar verir. Onlar, bir kişinin anlamları eyleminde kullanılmasının, yorumlayıcı bir süreci içerdiğini göremezler. Bu açıdan onlar, yukarıda bahsedilen iki egemen görüşün – anlamı ona sahip olan şeyin nesnel yapısına yükleyenlerin ve anlamı psikolojik unsurların bir dışavurumu olarak görenlerin - taraftarlarına benzerler. Onların üçü de insan varlığının anlamı

eylemde kullanmasını, yerleşik anlamların canlandırılmasından ve uygulamasından daha öte bir şey olarak görmemeleri bakımından birbirlerine benzerler. Anlamların aktör tarafından kullanılmasının bir yorumlama süreci yoluyla gerçekleştiğini göremezler (Blumer, 1986: 5).

Oysa oldukça önemli olan yorumlama sürecinin iki boyutu vardır. İlk aktör, eylemde bulunduğu şeyleri kendisine gösterir ve bu tür göstergelerin üretilmesi, aktörün kendisiyle etkileşimde bulunduğu içselleştirilmiş sosyal bir süreç yoluyla olur. İkinci olarak kendisiyle olan bu iletişim süreci vasıtasıyla yorumlama, anlamları ele alma konusu haline gelir. Aktör içinde bulunduğu duruma ve eyleminin yönüne göre bu anlamları seçer, denetler, askıya alır, yeniden gruplar ve dönüştürür. Buna uygun olarak yorumlamaya, önceden oluşturulmuş anlamların sadece otomatik bir uygulanması olarak değil fakat eylemin yönü ve biçimi için anlamların araçlar olarak kullanıldığı ve gözden geçirildiği oluştumsal bir süreç olarak bakılmalıdır (Blumer, 1986: 5; Ritzer, 2012: 209-210).

5.3. Sembolik Etkileşim ve Grup Yaşamı, Kültür ve Toplumsal Yapılar İlişkisi

Genel olarak sembolik etkileşimciliğin ve özelde de Blumer'in mikro-makro, fail-yapı tartışmalarında grup yaşamını ve kolektif yapıları ihmal ettiği vurgulanır. Oysa bu bakış açısı doğru değildir. Blumer grup yaşamını ve toplumsal yapıyı kabul eder fakat bunu daha somut ve görünür olarak açıklar. Grup yaşamını ve toplumsal yapıyı etkileşim içerisine çekerek daha görünür hale getirir.

İnsan grupları veya toplum, eylemde varolur ve eylem açısından incelenmelidirler. İnsan gruplarının veya toplumunun eyleme dayalı bu tasviri onu empirik olarak deneyimlemek ve analiz etmek için çabalayan herhangi bir sema için başlangıç noktasıdır. Aynı şey, kültür ve toplumsal yapı için de geçerlidir. Bir kavram olarak kültür ister gelenek, görenek, norm, değer, kural ister başka biçimde tanımlansın açık biçimde insanların yapıp etmelerinden

üretmiştir. Benzer biçimde sosyal yapı, toplumsal konum, statü, rol, otorite, prestij gibi terimler insanların birbirlerine yönelik eyleme biçimlerinden türetilmiştir (Blumer, 1986: 6-7).

Eylem, verili normatif kodların ve sosyal yapıların temelinde bulunur. Normatif kodlar ve yapısal ilişkiler süregiden eylem faaliyetlerden oluşur. Bu açıdan bir insan toplumu en temelde yaşayan, eyleyen insanlardan oluşan bir şey olarak görülmelidir ve grup yaşamı onların süregiden faaliyetlerinden oluşur (Day, 1979: xvi-xvii).

Grup yaşamı zorunlu olarak grup üyeleri arasındaki etkileşimi varsayar, başka biçimde ifade edilirse, “bir toplum, birbirleriyle etkileşen bireylerden oluşur.” Üyelerin faaliyetleri ağırlıklı olarak birbirleriyle olan etkileşimlerinde ve birbirlerine yönelik tepkilerde ortaya çıkar. Etkileşimde bulunan insanlar, birbirlerinin yapmakta oldukları ya da yapmayı planladıkları şeyleri dikkate alırlar. Kendi eylemlerini veya içinde buldukları süreçleri, göz önüne aldıkları diğer bireyler açısından yönlendirirler. Bu yüzden, diğerlerinin faaliyetleri onların davranışlarının biçimlenmesine olumlu faktörler olarak girer; birey diğerlerinin eylemleriyle yüzleşirken bir niyet veya amacı terkedilebilir, gözden geçirilebilir, kontrol edilebilir veya askıya alabilir ya da onun yerini bir başkası alabilir (Blumer, 1986: 7-8).

Herhangi bir noktada katılımcılar, kendi eylemlerini uyumlu hale getirmek zorunda oldukları diğer insanların örgütlü faaliyetleriyle yüzleşirler. Bu tür eylemlerin farklı noktalarda birbirlerine bağlanması verili molar birimin veya geniş-ölçekli alanın örgütlenmesini oluşturur. Bu şimdiki söylemin ifade ettiği biçimiyle molar’dan minor’a dönmek değildir. Molar’ı eylemin birbirine bağlanması biçimindeki empirik niteliği açısından incelemek anlamına gelir (Blumer, 1986: 58-59).

Grup yaşamını, kolektif olguları ve yapıyı daha anlaşılır ve görünür biçimde açıklamaya çalışan bu kadar önemli bir teori, sembolik etkileşimcilik ve özellikle de Blumer'in yaklaşımı ülkemizde yeterince benimsenmemiştir. Sembolik etkileşimle ilişkili önemli eserler çevrilmemiştir. Bu durum sadece bir çeviri meselesi de değildir, toplumsal sorunlara dair açıklamalarda sembolik etkileşimcilik geri planda kalmıştır. Bu durum da sembolik etkileşimciliğin önemli eserlerinin çevrilmesi ve literatürümüze katılması yönünde acil bir gereksinim doğurmuştur.

6. SEMBOLİK ETKİLEŞİM VE TÜRK SOSYOLOJİSİ

Eyleme ağırlık veren ve daha geniş ölçekli toplumsal olguları bu bakış açısından hareketle değerlendirmeye çalışan teorilerin Türkiye'de egemen olmamasının nedenlerinin başında hiç kuşkusuz yapısal ağırlıklı teorilerin gündemimizde büyük bir yer tutması gösterilebilir.

Ziya Gökalp ile Prens Sabahattin arasındaki tartışmalarda ya da onların beslendiği Durkheim ile Le Play'in teorileri arasındaki seçimde ilk tarafın daha çok tercih edilmelerinde de görüldüğü gibi ülkemizin sosyolojisinde yapısal bakış açısı egemen olmuştur (Gökalp, trhsz: 15; Prens Sabahattin, 1965: 40; Kaçmazoğlu, 2003: 2; Köktürk, 2015: 181; Şahin, 2017: 13). Bu bakış açısı da büyük oranda İstanbul sosyolojisi tarafından zamanın gereklerine uygun olarak savunulmuştur. Ancak bütün Türk sosyolojisinin bu anlayışa dayandığını düşünmek de yetersiz bir çıkarım olur.

Türkiye'de 1940 ile 1960 yılları arasında başka bir sosyoloji anlayışı daha gelişme imkanı bulmuştur. Bu da Niyazi Berkes, Mediha Berkes, Behice Boran, İbrahim Yasa, Mübeccel B. Kıray vb. tarafından temsil edilir (Kaçmazoğlu, 2012: 58; Ünal, 2008: 140). Birçoğu Amerika'ya giden, oralardan eğitim alıp ülkemize dönen bu isimler, Türkiye'de yeni bir sosyoloji anlayışının temsilcisi olmuşlardır. Ancak bu

isimler daha sonra dünya siyaseti ve ülkedeki koşullardan ötürü üniversitelerden ihraç edilmişlerdir. Bundan dolayı da yapı eksenli bir sosyolojiden, birey ve eylem merkezli bir sosyolojiye geçiş imkânı ortadan kalkmıştır.

Daha sonraki dönemlerde önplana geçen ve Amerikan sosyolojisinin temsilciliğini yapan Mübeccel Kıray'ın bu dönüşümü hazırlayabileceği düşünülebilir. Oysa bu da doğru değildir, çünkü Kıray'ın dayandığı sosyoloji anlayışı yapısal işlevselciliktir (Kaçmazoğlu, 2012: 102). Ya daişlevselcilikle birleşmiş yapısalcılıktan başka bir şey değildir.

Birey eksenli ve yorumsamacı geleneklerin ancak 80 sonrasında gelişmeye başlamıştır. Özellikle Weber'in eserlerinin çevirilerinin yapıldığı bu dönemde sosyolojinin bakış açısı da farklılaşır, başka konulara ağırlık verilmeye başlanır (Ünal, 2008: 159; Şahin, 2017: 28). Şartlar açısından bu dönemin diğer dönemlere göre daha elverişli olduğunu söylemek mümkündür. Ancak birçok şeyde olduğu gibi içerideki gündem, dışarıdaki gündemden bağımsız değildir. Bu yıllar dışarıda ve dünyanın her yerinde neoliberal anlayışların yaygınlaştığı, sınırların öneminin azaldığı, mal, hizmet ve ulaşımın arttığı zamanlardır. Haklı olarak hem dışarıda hem de ülkemizde kapitalizmin küreselleşmesi ve onun kültürel mantığı denilen postmodernizm üzerine çalışmalar yoğunlaştığı için bu fırsat da kaybolmuştur (Köktürk, 2015: 184-185; Ünal, 2008: 163; Şahin, 2017: 37).

Fırsatın yeniden doğduğu dönem ancak günümüzdür. Bugün bizler hem dünyanın diğer bölgelerindeki sosyolojiler hem de ülkemizdeki sosyoloji teorileri hakkında daha fazla bilgiye sahibiz. Hem dünya sosyolojisinin hem de ülkemiz sosyolojisinin gündeminde gündelik hayatın sosyolojisi, ilişkisel sosyoloji vb. konular önemli bir yere sahiptir. Gerek gündelik hayatın sosyolojisi gerekse de ilişkisel sosyolojinin anlaşılabilmesi için ise yapı ve birey eksenli teorilerin daha

çok bilinmesine ihtiyaç duyulduğu için bu durum, sembolik etkileşimin öneminin artmasına yol açmaktadır.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal teoride Avrupa ile Amerika sosyolojisi arasında önemli farklar vardır. Her ne kadar Amerikan sosyolojisinin kökleri İngiliz ve Alman kaynaklı olsa da bu durum onun farklı bir sosyoloji anlayışı geliştirmesine engel olmamıştır. Avrupa sosyolojisi tarih ağırlıklı ve daha soyutlamacı özellikler sergilerken; Amerikan sosyolojisi diyakronik değil senkronik ve uygulamaya dayalı bir sosyoloji eğilimi sergilemiştir.

Amerikan sosyolojisi uygulamaya dönük eğilimler sergilese de bu durum kendi içinde de farklı anlayışların gelişmesine engel olmamıştır. Parsons, Amerikan sosyolojisi içerisinde soyutlamaya ve bütünsel bir bakış açısı geliştirmeye çalışmış bir isimdir. Ancak onun ortaya koyduğu sosyal teori bütünleşmeye vurgu yaptığı ve çatışmayı ihmal ettiği, bireyi önemsizleştirdiği için Mills ve Gouldner gibi isimler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirilere katılan bir başka anlayış ise sembolik etkileşim olmuştur.

Blumerci sembolik etkileşim özellikle de Parsonsçı sosyal teoride bireyin önemsiz hale getirilmesine karşı çıkmış ve onu (birey'i) önemli hale getirmeye çalışmıştır. Sosyal psikolojideki birikimlerden de yararlanan sembolik etkileşimci kuram, bireye ve onun eylemlerine dayanan bir sosyoloji anlayışı geliştirmeye çalışmıştır. Bütün ilişkileri, toplumsal etkileşime dayandırmıştır. Toplumsal etkileşimi de bireyler arasındaki sembollere dayalı ilişki biçimi olarak konumlandırmıştır. Bu kurama göre bütün toplumsallık bireyler arasındaki sembollere dayanan etkileşimlerde ortaya çıkar.

Bireye, bireyin eylemlerine, onların karşılıklılığına dayalı olarak oluşan etkileşime önem veren sembolik etkileşimci kuram yapıyı ve kurumları da ihmal etmemiştir. Onları da bireylerin eylemlerine ve aralarındaki etkileşime bağlı olarak açıklamıştır. Toplum, etkileşime katılan grubun diğer üyelerini ifade eder. Böylelikle daha somut ve kavranabilir bir toplum anlayışı ortaya koymuştur.

Sembolik etkileşimin Blumer'in bahsettiği kadarıyla üç önemli özelliği vardır. Bunlardan ilki bireyler bir şeyin kendileri için sahip oldukları anlama bağlı olarak eylemleriyle ilişkilidir. İkincisi ve daha önemlisi, bu anlam bireylerin etkileşimlerine bağlı olarak ortaya çıkmasıdır. Gündelik ve sıradan hayatlarında etkileşimde bulunan bireylerin karşılıklı eylemlerine bağlı olarak bu anlamların oluşur. Üçüncüsü ise bireyler eylemde bulunurlarken önceden oluşturulan anlam sistemlerini otomatik olarak uygulamazlar. Onları yeni durumlara ve süreçlere göre tekrar tekrar yorumlarlar. Böylelikle de daha özgün ve yeni tepki türleri inşa ederler.

Sembolik etkileşimin özelliklerinin hepsi önemli olmakla birlikte bunlardan özellikle ikincisi daha büyük bir yere sahiptir. Çünkü ikincisinde eylemin temelinde yer alan anlamın, bireylerin gündelik yaşamlarındaki karşılıklı eylemlere bağlı olarak oluşması vardır. Bu durum, güncel teorilerden birisi olan "gündelik hayatın sosyolojisi"yle ilişkili kuramlar için önemli bir temel sağlayabilir.

Daha birçok yönüyle önemli olan sembolik etkileşimcilik ne yazık ki ülkemizde de yeterince tanınmamıştır. Onunla ilişkili çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Genellikle de sosyoloji teorileri veya sosyoloji tarihi ile ilgili kitaplarda bir konu olarak geçmiştir. Oysa ki bireye ve onun eylemlerine ağırlık veren bu kuramla ilişkili daha çok çalışmalar yapılmalıdır. Bunun için de sembolik etkileşimcilik ve ona dair kitapların, makalelerin çevrilmesinde ve dilimize kazandırılmasında yarar vardır.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Çalışma üçüncü kişiler veya gruplarla ilişkili olmak üzere herhangi bir çıkar uyuşması veya çatışması içermemektedir.

Destek/Finansman Bilgileri

Çalışma için hiçbir kurum veya kişiden destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Çalışma, herhangi bir etik kurulu kararı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Abbott, A. (1999), *Department and discipline*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Althusser, L.. (2005). *Yeniden Üretim Üzerine*. Çev, A. Işık Ergüden. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Arlı, A. (2012). "Şehir Sosyolojisi: 1970 Öncesi Tartışmalar Hakkında Bir Yeniden Değerlendirme." *Kent Sosyolojisi*. (Der.) Köksal Alver. Ankara: Hece Yayınları. 107-149.
- Aron, R. (2010). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*. Çev, Korkmaz Alemdar. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Blumer, H. (1979). *Critiques Of Research in The Social Sciences*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Blumer, H. (1986). *Symbolic Interactionism: Perspective And Method*. Berkeley-Los Angeles-London: University of California Press.
- Blumer, H. (2004). *George Herbert Mead And Human Conduct*. Edited and Introduced by Thomas J. Morrione. Walnut Creek-Lanham-New York-Toronto-Oxford: Altamira Press.
- Comte, A. (2001). *Pozitif Felsefe Kursları*. Çev, Erkan Ataçay. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

- Day, E. E. (1979). "Introduction to the Transaction Edition Herbert Blumer." *Critiques of Research in the Social Sciences*. New Jersey: Transaction Publishers. v-xlvii.
- Drysdale, J. P. (2007), "The History Of Sociology: The North American Perspective." *21 the Century Sociology A Reference Handbook*. (Der.) Clifton D. Bryant-Dennis L. Peck. UK: Sage Publication. 28-44.
- Durkheim, E. (2002). *İntihar*. Çev, Özer Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. Çev, Özer Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2011). *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. Çev, Fuat Aydın. Ankara: EskiYeni Yayınları.
- Durkheim, E. (2013). *Toplumbilimin Yöntem Kuralları*. Çev, Özer Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Gouldner, A. W. (2015). *Batı Sosyolojisinin Yaklaşan Krizi*. Çev, Mesut Şenol. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Gökalp, Z. (trhsz), *Türk Ahlakı*, Hazırlayan: Mustafa Görgen. İstanbul: Türk Kültür Yayını.
- Köktürk G. V. (2015). "Türk Sosyolojisinde Metodolojik Yönelimler." *Sosyoloji Konferansları*, 52(2): 177-189.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2003). *Türk Sosyoloji Tarihi II / II. Meşrutiyetten cumhuriyete*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2010). *Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2012). *Türk Sosyolojisinde Temalar 2*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Marx, K. (1970). *Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı*. Çev, Sevim Belli. Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (2004). *Kapital III*. Çev, Alaattin Bilgi. Basım Yeri Belirtilmemiş: Eriş Yayınları.

- Marx, K. (2006). *Sosyoloji ve Felsefe*. (Der.) Thomas Bottomore. Çev: Ardaş Margosyan. İstanbul: Belge Yayınları.
- Marx K., Engels F. (1995). *Seçme Yazışmalar I*. Çev, Yurdakul Fincancı. Ankara: Sol Yayınları.
- Mead, G. H. (1972). *Mind, Self and Society*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Miller, D. (1980). "2 September 1980." *George Herbert Mead and Human Conduct*. Herbert Blumer, (Der.) Thomas J. Morrione, Walnut Creek-Lanham-New York-Toronto-Oxford: Altamira Press. 128-129.
- Morrione, T. J. (2004a). "Editor's Introduction." *George Herbert Mead and Human Conduct*. Herbert Blumer, (Der.) Thomas J. Morrione, Walnut Creek-Lanham-New York-Toronto-Oxford: Altamira Press. 1-11.
- Morrione, T. J. (2004b). "Preface." *George Herbert Mead and Human Conduct*, Herbert Blumer, (Der.) Thomas J. Morrione, Walnut Creek-Lanham-New York-Toronto-Oxford: Altamira Press. ix-xvii.
- Morva, O. (2011). *Chicago Sosyoloji Okulu ve Sosyal Teoride İletişimin Keşfi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nollmann G., Strasser H. (2007). "European Sociology." *21 the Century Sociology A Reference Handbook*. (Der.) Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck, UK: Sage Publication. 78-88.
- Owens, R. (2012). "Mapping the City: Innovation and Continuity in the Chicago School of Sociology, 1920-1934." Springer Science+Business Media, LLC 2012: 264-293.
- Önez Çetin, Z. (2017). "Kent Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimine Dair Bir İnceleme." Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 31(2): 289-311.
- Pınarcıoğlu N. Ş., Kanbak A, Şiriner M. (2010). "Kent Kuramları." *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*. (Der.) Ö. Uğurlu-N. Ş. Pınarcıoğlu-A. Kanbak-M. Şiriner. İstanbul: Örgün Yayınevi. 71-102.

- Prens Sabahattin (1965). *Türkiye Nasıl Kurtarılır*. Günümüz Türkçesine Çeviren, Muzaffer Sencer. Diziyi Yöneten: Nurettin Şazi Kösemihal. Basım Yeri Belirtilmemiş: Elif Yayınları.
- Ritzer G. (2011). *Klasik Sosyoloji Kuramları*. Çev, Çev: Himmet Hülür. Ankara: Deki Yayınları.
- Ritzer G. (2012). *Modern Sosyoloji Kuramları*. Çev, Himmet Hülür. Ankara: Deki Yayınları.
- Ritzer G., Stepnisky J. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*. Çev, Irmak Ertuna Howison. Ankara: Deki Yayınları.
- Shills, E. (2001). "Robert E. Park: 1864-1944." *The American Scholar*, 60 (Winter): 120-127.
- SimmeL, G. (2013). *Modern Kültürde Çatışma*. Çev, Tanıl Bora-Nazile Kolaycı ve Elçin Gen. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Simmel, G. (2014). *Paranın Felsefesi*. Çev, Yavuz Alogan-Öykü Didem Aydın. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Smith, D. (1988). *The Chicago School*. Houndmills-Basingstoke-Hampshire-London,: Macmillian Education.
- Smith, A. (2011). *Milletlerin Zenginliği*. Çev, Haldun Derin. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Solmaz M. (2021). "Kentsel Ekolojiden Bir Yaşam Tarzı Olarak Kentleşmeye: Chicago Okulu ve Kent Çalışmaları." *Kent Sosyolojisi Üzerine Senfonik Okumalar*. (Der.) Ünal Şentürk. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları. 109-123.
- Şahin M. C. (2017). "Türk sosyolojisinin kısa tarihi: dönemler, şahıslar ve ana yönelimler." *İslâmî İlimler Dergisi*, 12(1): 7-41.
- Turner B. S. (2007). "British Sociology.", *21 the Century Sociology A Reference Handbook*. (Der.) Clifton D. Bryant-Dennis L. Peck. UK: Sage Publication. 89-95.
- Turner J.H., Beeghley L., Powers C. H. (2012). *The Emergence of Sociological Theory*, USA: Sage.

- Turner B. S. (2014). *Klasik Sosyoloji*. Çev, İdil Çetin. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Usui C. (2007). "Asian Sociology.", *21 the Century Sociology A Reference Handbook*. (Der.) Clifton D. Bryant-Dennis L. Peck. UK: Sage Publication. 60-68.
- Ünal A. Z. (2008). "Türk Sosyoloji Tarihinde Metodolojik Yaklaşımlar." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(11): 123-172.
- Weber, M. (2010). *Şehir: Modern Kentin Oluşumu*. Çev, Musa Ceylan. İstanbul: Yarıncılık.
- Weber, M. (2012a). *Sosyal Bilimlerin Metodolojisi*. Çev, Vefa Saygın Öğütle. İstanbul: Küre Yayınları.
- Weber, M. (2012b). *Ekonomi ve Toplum 1*. Çev, Latif Boyacı. İstanbul: Yarıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The aim of the study is to discuss European and American Sociology in terms of their developmental processes and to present the Symbolic Interaction theory in general terms. For this purpose, firstly, European Sociology and the views of its leading representatives are mentioned. Then the emergence of American Sociology is given. Then, Meadian and Blumerian Symbolic Interaction theories are analysed in terms of their basic characteristics.

In sociology, as in everything else, the theorisation of social reality has not taken a single form. Many sociologists or thinkers have explained social reality in different ways and developed different social theories. However, the 50s were the years in which the scientific theories and methods of the USA, which began to dominate the world political economy, began to become decisive in the world, and Parsons was the leading representative of this. Structural functionalism imposed itself on the world as a dominant form of theory. However, the fact that it neglects conflict or does not give it enough space, that it ignores the individual and his/her transformative power, and that it prioritises integration and harmony has led to its criticism by many theorists.

Another name that criticised Parsons and opposed the theses of structural functionalism was Blumer and his theory of symbolic interaction. Blumer opposed structural functionalism because structural functionalism, which is the dominant perspective, sees the participants involved in social organisation as mere instruments of the system. Thus, structural functionalism does not see social participants as active and effective beings, but only as tools in the functioning of the dominant system. Opposing this, Blumer endeavours to develop a theory in which individuals and their actions are more active. However, in the meantime, he is careful not to neglect society, social groups and structure.

Method

Our study is based on secondary, not primary data analysis. It is not a field interview or a survey study. Literature review, which is one of the secondary data analyses, has been applied and books, articles, etc. related to the subject have been examined and this study has been prepared based on the information obtained from there.

Findings (Results)

Although Mead was the source of symbolic interaction, it was understood that the full-fledged presentation of symbolic interaction was with Blumer. It is understood that in symbolic interaction, emphasis is placed on the individual and his/her actions and interaction with the behaviours of other individuals, but collective phenomena such as society and groups are neglected. However, it has been observed that collective phenomena such as society and groups are explained concretely rather than abstractly and are based on the actions of individuals.

Conclusion and Discussion

There are important differences between European and American sociology in social theory. Although the roots of American sociology are British and German, this did not prevent it from developing a different understanding of sociology. While European sociology was history-oriented and more abstractionist, American sociology tended to be synchronic rather than diachronic and practice-based sociology.

Although American sociology exhibits practical tendencies, this has not prevented the development of different understandings within itself. Parsons is a name who tried to develop an abstraction and a holistic perspective within American sociology. However, the social theory he put forward was criticised by names such as Mills and Gouldner for its emphasis on integration, neglect of

conflict and trivialisation of the individual. Another understanding that joined these criticisms was symbolic interaction.

Blumerian symbolic interactionism, especially in Parsonsian social theory, opposed the trivialisation of the individual and tried to make him (the individual) important. The symbolic interactionist theory, which also benefited from the accumulations in social psychology, tried to develop an understanding of sociology based on the individual and his/her actions. It based all relations on social interaction. It positioned social interaction as a form of relationship between individuals based on symbols. According to this theory, all sociality emerges in the interactions between individuals based on symbols.

The symbolic interactionist theory, which gives importance to the individual, the actions of the individual and the interaction based on their reciprocity, has not neglected the structure and institutions. It also explained them depending on the actions of individuals and the interaction between them. Society refers to the other members of the group participating in the interaction. Thus, it has put forward a more concrete and comprehensible understanding of society. Symbolic interaction has three important features as mentioned by Blumer. The first of these is related to the fact that individuals act depending on the meaning something has for them. Secondly, and more importantly, this meaning emerges depending on the interactions of individuals. These meanings are formed depending on the mutual actions of individuals who interact in their daily and ordinary lives. Thirdly, when individuals act, they do not automatically apply their previously created meaning systems. They interpret them again and again according to new situations and processes. Thus, they construct more original and new types of responses.

Although all of the features of symbolic interaction are important, especially the second one has a greater place. This is because in the second one, the meaning underlying the action is formed depending on the mutual actions of individuals in their daily lives. This can provide an important basis for the theories related to one of the current theories, the 'sociology of everyday life'.

Unfortunately, symbolic interactionism, which is important in many other aspects, has not been sufficiently recognised in our country. There have been very few studies related to it. It is usually mentioned as a subject in books on sociological theories or sociological history. However, more studies should be carried out in relation to this theory which emphasises the individual and his/her actions. For this purpose, it is useful to translate books and articles on symbolic interactionism and related books and articles into our language.